

Mikka Tamminen

Hirviöiden
käsikirja

nemo

Sisällys

Johdatus vanhoihin hirviöihin	6
--	---

1. Eläinhirviötä

Manticora – pipopäinen peto	12
Lohikäärmeen vaarallinen häntä	14
Bonnaconin tappavat papanat	16
Raskaspäinen catoblebas	18
Labyrinttiin suljettu Minotaurus	21
Merihirviöt ja seireenit	22
Zitiron ja meripiispa	24
Sihisevä kukkokäärme	27
Suohirviö Hydra	28
Outoja lintuja	30
Yksisarvinen ja aarnikotka	32
Khimaira ja sfinksin arvoitus	34
Harpyijat – petolintuja vai tuulenhenkkiä?	36

2. Ihmishirviötä

Koirankuonolainen – hirviöistä vanhin	40
Pitkäkaulainen kurkimies	43
Hippokentaurit ja onokentaurit	44
Päättömät miehet	46
Amatsonit ja hermafrodiitit	49

Suurikorvaiset ja venyvähүүлiset ihmiset	50
Omenanhaastelijat	52
Sarvipäiset miehet	54
Satasilmäinen jättiläinen	56
Pygmit – <i>pikkuruiset ihmiset</i>	58
Kykloopit ja monisilmäiset	60
Hihnajalat, varjojalat ja vastajalat	62
Satyyrit ja villimiehet	64
Hevosjalkaiset ja parrakkaat naiset	66
Krakovan hirviö	68
Noidat ja ihmissudet	71

3. Kasvi- ja kivihiirviötä

Ihmiskasvi alruuna	75
Tulikivet ja muut mineraalit	76
Kasvilammas eli borametz	78

4. Yliluonnollisia hiirviötä

Kolmipäinen Kerberos	82
Gorgonit – <i>käärmehiuksiset hiirviöt</i>	84
Paholainen ja demonit	86
Iltahämärän keijut	88
Fuuriat – koston siskot	91
Loppusanat: <i>mitä hiirviöistä pitäisi ajatella?</i>	92
Kuvatiedot	94

Johdatus vanhoihin hirviöihin

Hirviöiden käsikirja on lapsille tarkoitettu tietokirja, jota myös aikuiset saavat lukea, jos uskaltavat. Kirjassa tutustutaan antiikin ja keskiajan hirviöihin ja liikutaan 800-luvulta ennen ajanlaskun alkua aina 1600-luvun lopulle saakka. Entisaikoina maailmassa uskottiin elävän monenlaisia kauhistuttavia tai erikoisia otuksia. Näistä kirjoitettiin, keskusteltiin ja kinasteltiin jatkuvasti. Hirviöt olivat olennainen osa antiikin ja keskiajan käsitystä maailmasta. Ne vaikuttivat Euroopassa vuosisatoja tieteisiin ja taiteisiin sekä uskonnolliseen ajatteluun. Maailman ihmeitä, ihmiskunnan, eläinkunnan ja luomakunnan rajoja pyrittiin hahmottamaan hirviöiden avulla.

Osa vanhoista hirviöistä on meille edelleen tuttuja, kuten kykloopit ja kentaurit tai sarvipäinen Minotaurus, mutta valtaosa hirviöistä on unohtunut historian hämärään. Millaisia olivat varjojalat, kasvilampaat tai omenanhaistelijat? Mitä tekivät karmeat gorgonit tai fuuriat? Entä minkä näköisiä olivat kurkimiehet ja koirankuonolaiset? Kirjasta löytyy ihmis- ja eläinhirviöitä, näiden sekoituksia eli hybridejä sekä kummallisia kasveja ja kiviä. Hirviöiden tunnistamista helpottavat keskiaikaisista käsikirjoituksista poimitut kuvat. Koska keskiajalla ei ollut televisiota tai internettiä, käsikirjoituksiin piirrettiin ja maalattiin taidokkaita kuvituksia hirviöistä.

Teos on jaettu neljään lukuun. Ensimmäisessä luvussa tutustutaan antiikin ja keskiajan hirviömäisiin eläimiin. Näihin kuului erilaisia petoja, lohikäärmeitä ja matelijoita, sorkka- ja kavioläimiä sekä merihirviöitä, kaloja ja lintuja. Toisessa luvussa käsitellään ihmishirviöitä, joihin lukeutui monia yksilöitä ja kokonaisia kansoja eri puolilta maailmaa. Kolmannessa luvussa käsitellään kasvi- ja kivikunnan hirviöitä, ja viimeisessä luvussa tutustutaan yliluonnollisiin eli luonnosta riippumattomiin olentoihin, kuten demoneihin. Hirviöiden luokittelu oli antiikissa ja keskiajalla usein epämääräistä ja mutkikasta. Eräät ihmishirviöistä olivat eläimen ja ihmisen välimuotoja, jotka laskettiin ihmiskuntaan kuuluviksi, kuten koiran-kuonolaiset. Osa eläinhirviöistä taas muistutti ihmistä, mutta ne laskettiin eläinkunnan jäseniksi, kuten meripiispa, joka oli hirviömäinen kala, mutta näytti osittain ihmiseltä. Parhaiten omituiset otukset sopivatkin hirviöiden luokkaan.

Antiikin ja keskiajan kertomuksissa hirviöillä oli monenlaisia tehtäviä. Tarinoissa hirviöt kohtasivat usein sankareita, jotka taistelivat niitä vastaan ja puolustivat heikkoja ja vainottuja. Sankarit osoittivat urheutensa, oveluutensa tai pyhyytensä kukistamalla hirviömäiset vastustajansa. Tarinoiden hyttävät pedot loivat elämään jännitystä, joka viihdytti lukijaa tai kuulijaa, kuten nykypäivän kummitustarinat tai kauhuelokuvat. Kaikki hirviöt eivät kuitenkaan olleet pelottavia ja vaarallisia, vaan hirviöillä oli myös muita merkityksiä.

Tarinat hirviöistä opettivat aikalaisia ja toimivat vertauskuvallisina esimerkkeinä, kuten seireenit, jotka olivat vähän turhan tarkkoja ulkonäöstään ja edustivat keskiajalla turhamaisuutta. Kertomukset hirviöistä selittivät myös, miten maanpiiri oli jakautunut, millaisia erilaisia kansoja kaukomailta löytyi ja mitä petoja asui maailman äärirajoilla. Kertomuksilla rakennettiin kuvaa maail-